GEBEL LIBNAN

Xi tnaxer sena ilu, il-magħruf kittieb Franċiż George Duhamel, mar iżur il-pajjiż ta' Libnân għall-ewwel darba. L-Eċċellenza Tiegħu Bxara Halîl il-Hûri, li dak iż-żmien kien President ta' dik ir-Repùblika, meta mar ix-xatt jilqgħu, fost ħwejjeġ oħra qallu dan il-kliem: "Din l-art li qiegħed tirfes tista' tiftaħar b'antikità kbira, u b'Ċiviltà ta' żewġ xorta. Għax aħna għandna ċ-Ċiviltà tal-Ewropa, li tgħallimnieha minn ħbiebna, li aħna wisq ngħożżuha; u ċ-Ċiviltà tal-Asja, li writnieha minn misserijietna, li għaliha għandna qima kbira. Għalhekk din l-art tixbah lil fanâl tagħna, li meta jkun jixgħel bil-lejl, biex juri fejn hu l-port, jixħet id-dawl tiegħu, xorta w a ħ d a , lejn il-Għarb u lejn ix-Xerq".

Jekk toqgħod tqisu sewwa, dan il-kliem tal-President, issib li ħadd ma jista' jfisser fiċ-ċar u fil-qosor aktar minn hekk il-għilma tal-art Libnânija. Għax Libnân huwa pajjiż ta' tiżwiq, fil-bini tad-djar, fil-lingwa tan-nies u fi lbieshom, li meta tkun fih u tara dan kollu, tifhem mill-ewwel li hu taħlita ta' Għarb u Xerq, jiġifieri tal-Ewropa u tal-Asja flimkien. L-art infisha hija art ta' ġmiel li jgħaxxaq u jsaħħar: iġbla f ' n o f s l-art, u wetgħât fix-xtut. L-iġbla nfushom m'humiex kollha xorta waħda. Uħud minnhom miksija bis-silġ ibajjad, oħrajn miżgħuda bis-siġar u l-ħaxix iħaddar, oħrajn imbagħad magħmula taraġ-taraġ bil-ħbula tar-raba', drabi maħdum u

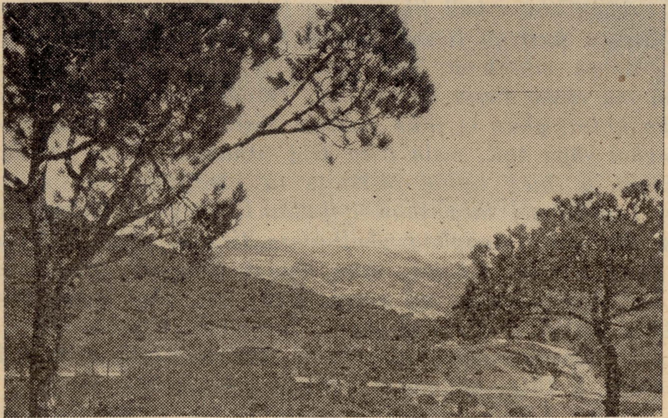

Libnan — Siġar sbieħ iħaddru fuq l-iġbla, u fil-bgħid, firxa kbira silġ.

aħmar, u drabi miżrugħ u mtektek bin-nwar ta' kull sura u lewn.

Meta dak li jkun jasal mill-Ewropa f'Bejrût, kif imidd riġlu fiha, jaħseb li kull ma jgħidu n-nies fuq il-għażla li hemm bejn l-artijiet tax-Xerq u l-Għarb, huwa kollu tagħġib. F'Libnân hemm tas-sew ftit ħsejjes aktar milli jkun hemm fl-ibliet tal-Ewropa: għajjat fis-suq; daqq ta' ħorjnijiet tal-karozzi u ċempil tal-qniepen tat-trammijiet fit-toroq imma b'daqs hekk ma tistax tgħid li hemm għażla kbira bejn l-ibliet tal-Ewropa u Bejrut, għax il-ħsejjes li fiha, jinsabu wkoll f'ħafna bliet oħra fix-xtut tal-baħar Mediterrân. Wieħed li jkun ġej mill-artijiet tal-

Għarb, malli jidħol f'Libnân mill-ewwel jintebah li daħal f'art xorta oħra minn dawk li ġie minnhom, u jistħajjel li qiegħed fuq il-għatba tal-Ewropa, m'hux bgħid minnha wisq mijiet ta' mjiel.

Libnân fiha biċċa xogħol sabiħa għal min iħobb jistudja fuq il-ġnus tan-nies, lingwiethom u Djeniethom għax minn dawn, Libnân, fih ta' bosta xorta, billi l-qagħda tiegħu torbot flimkien l-Asja, l-Afrika u l-Ewropa. Kull ġens ta' nies li f'xi żmien kien jaħkem fil-Mediterrân, ħalla f'Libnân il-għeliema tiegħu. Nàhar il-Kelb, ifakkru wħud mill-gwerer li kellha tagħmel l-art ta' Libnân. H e m m il-Fargħuni tal-Eġittu u s-slaten tal-Babilonja naqqxu isimhom biex ifakkru lin-nies ta' wrajhom li huma għaddew minn hemm u rażżnu b'qawwiethom l-egħdewwa tagħhom. U l-lum flimkien ma' kitbiet ta' ilsna tal-Eġittu u tal-Babilonja u l-Greċja u Ruma, insibu wkoll kitbiet bl-ilsna ta' żmienna li jfakkru ġrajjiet qrib tagħna.

F'Libnân in-nies ma humiex maqsuma f'Partiti Politki bħal ma huma f'pajjiżi oħra; jiġifieri hemm ma jin-

Bejrut — Il-Pjazza tal-Martri, li fiha jinsab il-monument li jidher fl-istampa l-oħra.

għaddux b'Kommunisti u Demokratki u Liberali u Soċjalisti. F'Libnân in-nies jinqasmu f'Reliġjonijiet, jiġifieri: n-nies huma jew Insâra jew Misilmîn. Targa, l-Insara jinqasmu f'Kattolki u Ortodossi. U l-Kattolki f'Libnân jinqasmu f'seba' Riti (Griegi-Melkiti, Maroniti; Armeni, Kaldej, u oħrajn) u l-Ortodossi għandhom seba' Riti oħra. Il-Misilmin huma maqsumin fi tliet xorta biss: Sunnija, Xitija, u Druż.

F'artijiet oħra t-tifkiriet tal-istorja tal-antiki, jkunu mxerrda 'l hemm u 'l hawn, billi l-art tkun kbira. Imma f'Libnân, billi l-art żgħira, dawn it-tifkiriet jinsabu kollha qrib xulxin, donnhom ġewwa sala ta' Mużew. Il-medda tiegħu ta' 3,400 mil imrebbgħa, jinsab l-atar ta' xi għaxar xorta ta' ċiviltà ta' nies. Fil-għerien tal-iġbla ta' qrib il-baħar jinsabu bosta fdalijiet ta' nies preħistorki; m'hux biss tan-Neolitki, imma tal-Paleotlitki wkoll. It-tnaxer luħ tal-ħaġar bil-kitba fuqhom li jinsabu ma'tul ix-xatt tax-xmara msemmija

Il-Misilmin, bħal issa f'Libnân jagħmlu xi nofs in-nies tal-pajjiż, għax żdiedu b'dawk li ħarbu mill-

Palestina fi żmien il-gwerra tal-Għarab u l-Lhud.

Hekk, il-Ħakma ta' Libnân għandha x'taqsam l-aktar mar-Reliġjonijiet. M'hux mal-Partiti. Dak li f'pajjiżi oħra jkun immexxi mill-maġġuranza Politka ta' dawk li jagħtu l-vot, f'Libnân ikun immexxi mill-għadd ta' dawk li jagħmlu sehem minn dik jew din id-Djiena. U minn hekk jiġi li kif inhi magħmula l-Kostituzzjoni ta' dik l-art, il-President tar-Republika għandu jkun xin u jinħamlu sewwa u hekk qatt ma jfittxu li jagħmlu ħsara jew li jfixklu dawn lil dawk.

S'issa n-nies ta' Libnân, f'dik li hi Pulitka, ma daħlux fix-xejra tan-nies tal-Għarb l-oħra; għax in-nies ta' dak il-pajjiż huma magħmula hekk: li dejjem, u f'kollox, iqisu qjieshom u jaħsbu b'rashom, u ma jħallux lil min jiġbidhom 'l hawn u 'l hemm. Jafu li pajjiżhom huwa r-rabta ta' bejn l-Asja u l-Ewropa, jew ix-Xerq u l-Għarb, u hekk iridu jibqgħu.

Bejrut — Il-Monument tal-Martri, fil-pjazza l-kbira.

dejjem Nisrani-Kattolku ta'Rît Maronîta, billi minn dak ir-Rit jagħmlu sehem l-akbar għadd tal-Insara t'hemmekk. Il-President tal-Kunsill ikun dejjem Mislem, mill-qasma Sunnija, li fiha l-akbar għadd fost il-Misilmin ta' Libnân. U l-President tal-Assembleja tal-Parlament ikun dejjem Nisrani minn fost il-Griegi-Ortodossi. U hekk ukoll l-impjiegi kollha tal-Ħakma Libnanija, għandhom x'jaqsmu ma' dan il-għażil. Jiġifieri k u l l taqsima tad-Djiena għandha l-impjiegi kif il-għadd tan-nies li huma fiha. Imma għal kemm in-nies ta' Libnân huma ta' Djieniet magħżula, jiftehmu ħafna ma' xul-L-akbar għadd ta' dak il-poplu għandu rabta mal-Ewropa ta' Djiena, ta' Kultura, u ta' Ekonomija wkoll. Minn żmien ilu, u issa wkoll, hemm wisq aktar nies minn Libnân fl-Ewropa u l-Amerka, li huma artijiet bgħida, milli hemm fl-artijiet tal-Għarab, għal kemm huma fil-qrib. Il-ġibda li ġġiegħelhom imilu lejn l-Ewropa ma hix il-qliegħ tal-flus, imma l-imħabba lejn ir-Reliġjon. Għax l-Insara ta' Libnân jemmnu minn qiegħ qalbhom f'Alla, u l-ateiżmu ma kellu qatt il-ħila jmissilhom twemminhom. It-Tagħlim Nisrani fihom qawwi sħiħ. Ir-Rħieb barranin li bnew id-Djura tagħhom

f'Libnân huma aktar dewwejja tal-m a r d , u mgħallmin tal-iskejjel u s-snajja' milli Missjunarji tad-Din.

Min iħobb jistudja ċ-Ċiviltâjjiet il-qodma, fil-belt ta' Biblos, f'Libnân isib qatiegħ x'jitgħallem. Fil-ħerba tagħha, meta jkun idur waħdu, jist-ħajjel li jisma' 'l Astart tkellem lil Molok, u jara 'l Wens, tibki lil ħani-nha Adôn. Min iħobb il-qdumija Rumana jissaħħar meta joqgħod waħ-du jifli b'għajnejh il-kobor u l-ġmiel tal-ħerba ta' Bagħal-Bek, u jibqa' mistagħġeb bis-saħħa ta' dawk il-bennejja li tellgħu ħaġar kbir bħal dak xi mitt sena biss wara Kristu, meta l-għodda li kellhom ma kellhiex x'taqsam ma' l-għodda tal-lum. Min iħobb jitgħallem fuq is-Salibijin, isib il-għaxqa tiegħu fil-fdalijiet tal-Kas-telli li bnew huma f'Libnân fis-seklu XII, li għad hemm għadd kbir minn-hom fix-xtut tal-baħar. U fl-aħħar, min iħobb jitgħallem fuq ir-Rħieb u l-ħajja tagħhom f'Libnân għadu issa wkoll isib minnhom qatiegħ li għand-hom il-bidu tagħhom mill-ibgħad żmenijiet.

Għal kemm kif għedna l-ewwel, qrib nofs in-nies ta' Libnân huma Misilmîn, min imur hemm minn arti-jiet oħra jagħtih li jaħseb li jinsâb f'pajjiż kollu kemm hu Nisrani. Għax fuq il-għoljiet jara statwi ta' Kristu u tal-Madonna ta' qjies kbir, u fejn l-aktar li jidhru. U qisu f'kull triq li jgħaddi minnha jara knejjes Insara bil-kanpnari tagħhom għoljin. U dan m'hux fl-ibliet il-kbar biss, imma wkoll fir-rħula ż-żgħar, qalb is-siġar fuq l-iġnieb tal-għoljiet. Imma jekk xi ħadd li jkun f'Libnân u jara dawk il-knejjes kollha jaħseb li n-nies ta' dak il-pajjiż bl-iskrupli tagħhom jin-sew is-saħħa ta' ġisimhom, jitqarraq. Kif rajna wkoll qabel, din hija art ta' kull xorta ta' tiżwiq. Għal hekk ma' ġenb il-knejjes u d-Djura tar-Rħieb, għandek issib ukoll il-*play-grounds* u *Stadiums* għal *foot-ball* u taħriġ ieħor, u swali tal-*Gymnasium*, biex ġisem iż-żgħażagħ jibqa' f'saħ-

Libnân — żewġ siġriet taċ-ċedru, mill-ftit mijiet li baqa' fuq l-iġbla. "Ċedru" bil-għarbi jgħidulha "għarż".

ħtu bħal ma tkun f'saħħitha r-ruħ. U qrib iċ-ċelel tal-Eremiti jinsabu mibnija Lukandi moderni li xej ma jagħmlu għajb lill-aqwa tal-Ewropa u l-Amerka għal kumdità u l-ġmiel. Hekk ukoll qrib l-iskejjel iż-żgħar, m i ż m u m a mir-Rħieb, hemm il-*Lyceum* u żewġ Universitajiet kbar mill-aħjar.

Is-siġar taċ-ċedru fl-antik kienu l-libsa wisq imsemmija tal-iġbla ta' d i k l-art imfaħħra; imma l-lum, minn dawk is-siġar ma baqax ħlief ftit mijiet fuq l-għoljiet ta' qrib il-belt ta' Tràblos. Hekk, kif rajna, mela, Libnân huwa l-pajjiż tal-ħolm, art imdawwla, imqegħda bejn żewġ dinjiet, fejn jaħbtu ma' xulxin l-istejjer tal-waħda u tal-oħra. Libnân bħal ma jgħidu, hija l-art maħluqa għal poëti, għall-artisti, għall-qaddisin, u għar-Rħieb.

Patri NAZJU MANCINI O.F.M.

GHALIEX KRISTU TAL-KALVARJU IDU SEWDA

Meta jien kont Ġerusalem, f'Marzu u April tas-sena l-oħra, kont inħossni wisq għal qalbi meta nitla' fuq il-Kalvarju, wara nofs inhar, u nagħmillek hemm dik in-nofs siegħa jew siegħa bil-kuruna f'idi ngħid xi sliema fil-kappella bil-qegħda fuq bank u nħares u nosserva. Darba ntbaħt li l-Kurċifiss il-mimdud tal-inkwatru tal-mużajk tal-artal tal-Franġiskani, kellu id bajda u id sewda. U qgħadt naħseb u nara nistax nifhem kif l-id ta' taħt kienet sewda hekk; għax ma kienx hemm raġuni li min ħadem il-mużajk għamilha sewda għal bilgħan.

Il-Kurċifiss il-mimdud.

Imma ma domtx wisq naħseb, għax it-tifsira ġiet weħedha !

Tala' raġel jinvista. Irodd is-slaleb wara xulxin u jixħet il-bews bir-rfus, lix-xbihat tal-inkwatri kollha. Resaq lejn il-Kurċifiss il-Mimdud, bell żewġt iswaba' fiż-żejt tat-tazza li għandu mixgħula quddiemu u għamel xi tliet slaleb bihom fuq ġbinu. Imbagħad mesaħhom max-xagħar ta' rasu u medd idu u beda jbus id il-Kurċifiss ! Mela b'hekk id il-Kurċifiss kienet sewda: għâx in-nies ibusuha b'subgħajnhom imċappsin biż-żejt.

(*Elsie*).